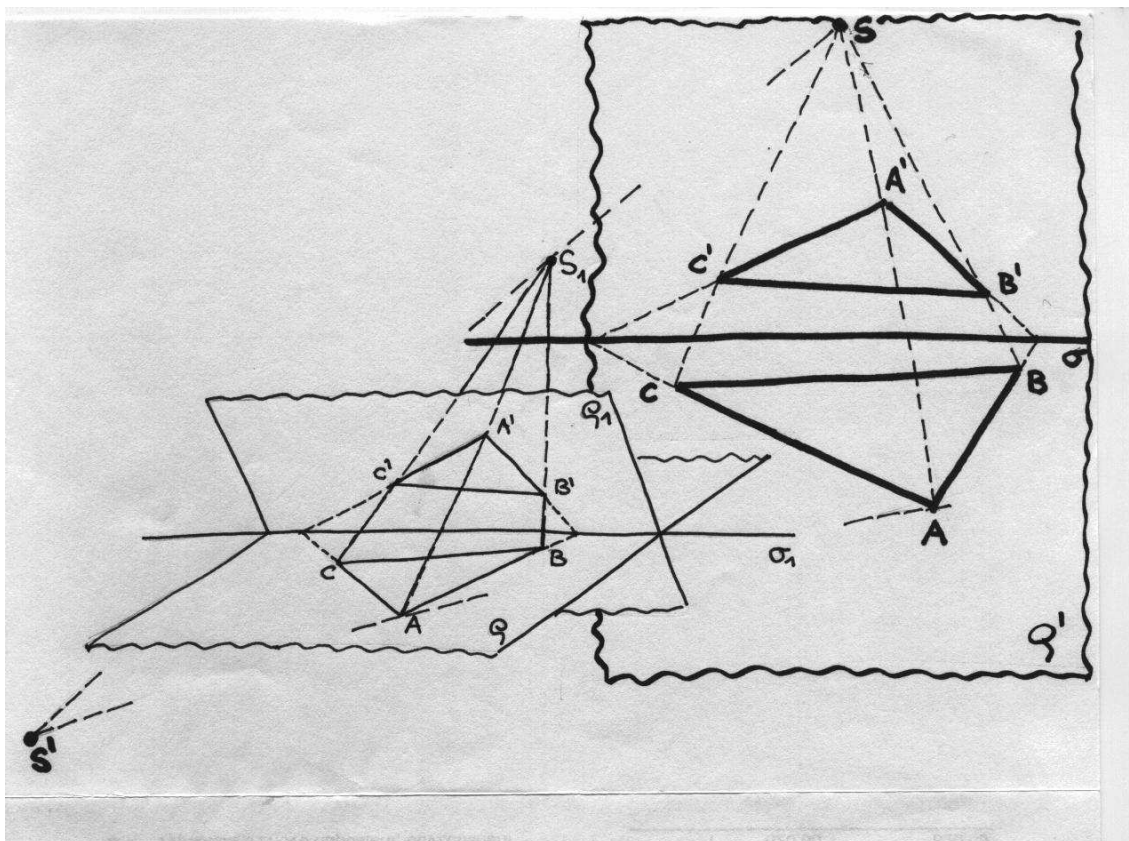

8 Středová kolineace

Obrázek 2: Vznik středové kolineace

Definice 8.1 *Středovou kolineací (též perspektivní kolineací, osovou kolineací či homologií) rozumíme vzájemně jednoznačné zobrazení roviny $\bar{E}_2$ těchto vlastností:*

1. *Spojnice odpovídajících si bodů procházejí pevným bodem - středem kolineace.*
2. *Průsečík odpovídajících si přímek leží na pevné přímce - ose kolineace.*
3. *Incidence se zachovává.*

Poznámka 18 *Tři kolineární body (tj. tři body na přímce) přejdou tímto zobrazením opět v body kolineární - proto KOLINEACE.*

Poznámka 19 Středová kolineace je určena:

- osou o (samodružná přímka)
- středem S (samodružný bod)
- dvojicí odpovídajících si bodů A, A' ; $S \in AA'$ nebo přímek p, p' ; $S \notin p, p'$.

Příklad 31 *Ve středové kolineaci určené osou o , středem S a dvojicí bodů A, A' sestrojte:*

- a) *obraz bodu X ,*
- b) *obraz přímky p .*

Příklad 32 *Ve středové kolineaci určené středem, osou a jedním párem odpovídajících si přímek sestrojte:*

- a) *obraz bodu B ,*
- b) *obraz přímky m .*

Věta 54 *Střed a každý bod osy kolineace jsou jejími samodružnými body. Osa kolineace a každá přímka procházející jejím středem jsou samodružné přímky.*

Věta 55 *Kolineace je určena, je-li dán její střed, osa a jeden pár odpovídajících si bodů nebo přímek, jež nejsou incidentní ani se středem, ani s osou kolineace.*

Charakteristika kolineace

$$(SA_1AA') = (SB_1BB') = \lambda$$

Příklad 33 *Středová kolineace je určena středem, osou a dvojicí sobě odpovídajících bodů. Sestrojte obraz nevlastního bodu U_∞ přímky p .*

Úběžník a úběžnice

Úběžník je bod, který je v dané kolineaci obrazem nevlastního bodu.

Úběžnice je přímka, která je obrazem nevlastní přímky.

Příklad 34 *Úběžnice je rovnoběžná s osou kolineace. Dokažte.*

Příklad 35 *Sestrojte úběžnici v kolineaci dané středem, osou a*

a) párem odpovídajících si bodů,

b) párem odpovídajících si přímek.

Příklad 36 *Ve středové kolineaci najděte alespoň jeden bod V , jehož obrazem je nevlastní bod.*

Věta 56 *V kolineaci existují dvě úběžnice (1. a 2. úběžnice nebo úběžnice a protiúběžnice). Vzdálenost středu kolineace od jedné z nich je rovna vzdálenosti osy kolineace od druhé z nich; přitom buď obě tyto úběžnice leží mezi středem a osou kolineace, nebo střed a osa kolineace leží mezi těmito úběžnicemi.*

Věta 57 *Kolineace je určena středem, osou a jednou úběžnicí.*

Příklad 37 *Ve středové kolineaci určené středem S , osou o a úběžnicí u sestrojte obraz bodu A .*

Věta 58 *Dvojpoměr se kolineací zachovává.*

Příklad 38 *Střed úsečky se kolineací většinou nezachovává. Ukažte.*

Příklad 39 *Středová kolineace je dána středem S , osou o a dvojicí bodů B , B_∞ . Najděte obraz bodu A .*

8.1 Kolineace kružnice a kuželosečky

Kuželosečce odpovídá v kolineaci zase kuželosečka.

Problém: Obrazem kružnice v dané kolineaci může být elipsa, parabola nebo hyperbola. Na čem to závisí?

Příklad 40 Sestrojte elipsu, která odpovídá kružnici k v kolineaci dané osou, středem a úběžnicí.

Při konstrukci obrazu kuželosečky v kolineaci využíváme následující vlastnosti:

1. Tečna kuželosečky k přejde kolineací v tečnu kuželosečky k' .
2. Dvojpoměr se kolineací zachovává.
3. Přímkám rovnoběžným s osou kolineace odpovídají přímky téhož směru.
4. Kuželosečky k, k' odpovídající si v kolineaci mají společné průsečíky s osou kolineace a společné tečny vedené k nim ze středu kolineace.
5. Polární vlastnosti kuželoseček:
  - Je-li přímka p polárou bodu P vzhledem ke kuželosečce k , pak body dotyku T_1, T_2 tečen kuželosečky k z bodu P jsou průsečíky p s k .
  - Bod P indukuje na kuželosečce involuci.
  - Dva body, z nichž každý leží na poláře toho druhého vzhledem k téže kuželosečce, se nazývají sdružené póly.
6. Průměr kuželosečky
  - každá vlastní přímka, jejíž pól je bod nevlastní
  - spojnice bodu dotyku dvou rovnoběžných tečen kuželosečky (kromě paraboly)
  - spojnice průsečíku dvou tečen kuželosečky se středem úsečky určené body dotyku těchto tečen s kuželosečkou
  - spojnice středu dvou rovnoběžných tětiv
  - každá přímka procházející středem kuželosečky (středové)
7. Střed kuželosečky
  - Pro středové kuželosečky (elipsa, hyperbola) je to pól nevlastní přímky. Pól nevlastní přímky vzhledem k parabole je bod dotyku nevlastní přímky s parabolou.

Příklad 41 Sestrojte parabolu, která odpovídá kružnici k v dané kolineaci.

Příklad 42 Sestrojte hyperbolu, která odpovídá kružnici k v dané kolineaci.

Příklad 43 Sestrojte kuželosečku, znáte-li tři její body a dvě tečny.

Příklad 44 Středová kolineace v $\overline{E}_2$ je dána osou $o: y = 0$, středem $S = \langle 1, 0, a \rangle$ a dvojicí bodů $B = \langle 1, 0, b \rangle$, $B'_\infty = \langle 0, 0, b' \rangle$. Volte hodnoty parametrů a, b, r tak, aby obrazem kružnice $x^2 + y^2 = r^2$ byla postupně **parabola, hyperbola a elipsa**. Sestrojte.